

רופאים ורפואות

קטעי מכתבים בעניני רפואה במשנת רביז"ל*

נקרא שופך דמים, הרי הוא צדיק יסוד עולם. זו היא הראיה שמביא רבי יעקב מאיר שליט"א.

הרופאים בזמן ההוא לא ידעו כלל וכלל שיש דבר שנקרא חיידקים, לא ידעו מה זה בדיקות דם [טעסט], לא היה להם כלים לדעת מה נעשה בחדרי הלב, הכלים שבהם ניתחו את האנשים לא היו נקיים כלל, והתרופות היו נתונים לכל אחד לעשותם בלי שום קאנטראל ועוד ועוד, היום הדברים נראים אחרת לגמרי.

בזמננו, ועד לפני כמאה שנים כמעט כל מי שהיה לו דלקת ריאות נפטר מן העולם, עד שבחסד ה' גילו את הפניצילין שריפא מליוני אנשים בכל העולם וכן על זה הדרך. אבל צריך לדעת את העיקר שלא הרופא ולא התרופה יכולים לרפא את האדם, אלא אם כן רוצה השי"ת ואם ח"ו הוא ית' אינו חפץ שהאדם יחיה לא יועילו לו שום תרופות ורופאים (חובת הלבבות שער הבטחון פ"ד), והרבה דרכים למקום לעשות את אשר יחפוץ בענין זה. ועתה עם התפשטות המגיפה הנוראה רואים גם בעיני אדם את הדברים האלו.

שאלה: האם עלי ללכת לרופא, ומהי התנהגה למעשה?

תשובה: מדברי רבינו עצמו (שיחות הר"ן אות ג) מבואר, שעיקר כוונתו היא שהרופאים אינם יודעים את חכמת הרפואה בשלימות, ויש להם הרבה מאוד טעויות וכו', וכמו שכתב שם לדוגמא את מה שאמרו לו בעת חולי הריאות. שאחד הרופאים אמר שאסור לו לאכול דברים מתוקים כי זה יזיק לו מאוד והשני אמר להיפך, ורבינו התבטא שבין כך ובין כך היה עליו להסתלק מהעולם לפי דבריהם.

מזהרנ"ת התנהג בזה לאסור על עצמו כל דבר רפואה, וזה כפי הענין של בטחון גמור בהשי"ת, וכעין מה שכתב הרמב"ן (ויקרא טו, יא) שאין ליראי השם להיות בבית הרופא. אמנם מדברי רבינו עצמו מבואר כנ"ל, והראיה לכך היא שבזמנו יצא חיפון [איינשפריץ] נגד הפאקין, שהיה אז כמו מגיפה, ורבינו אמר שמי שאינו לוקח את בנו לעשות לו את האיינשפריץ הזה הוא 'שופך דמים' ואפילו בימי החורף הקרים שיעטוף אותו, וילך לעשות כן כמובא בספר כוכבי אור (אבניה בחל אות לו).² ואם יש איסור ללכת לרופא מדוע מי שאינו הולך

א סוף ספר מכתבי חנוכה לצאת לאור עולם בסייד

ב ראה ספר חסידות (ח"א מאמר יז פ"ב) בארוכות מענין זה.

ולכן גם אם לוקחים איזה דבר לרפואה יש להתפלל כמובא בשו"ע (אריח סי' רל סעיף ד) ויש לומר את התפילה בכוונה גדולה ולא יוצא צו זיין כי הכל אך ורק בידו ית'. והשי"ת קורא לנו בעת הזאת לשוב אליו באהבה, ובוזה תלויה ישועתינו ורפואתינו וכמ"ש (ישעי' ו, י) יראה בעיני ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו, אמן.

שנה שהיה אצל אנ"ש אדם שקיבל התקף לב וכשבא האמבולנס להצילו צעק בשארית כוחותיו שהם ירוצחים ובע"כ הצילוהו ואם היה 'מצליח ומת' היה נדון בוודאי כמאבר עצמו לדעת.

אבל את העיקר צריך לדעת שבאמת לאמיתה כמו פרנסה שהיא משמים, אלא שיש רשות לעסוק באיזה עשיה, כך הרפואה היא בידי שמים, ואם ה' אינו רוצה לא תעזור שום תרופה ח"ו. ועוד עיקר גדול מאוד מאוד, השי"ת אינו גורם שאדם יחלה, כי התיקון שלו זה ללכת לרופא או לקחת רפואות, המחלה היא בכדי לעורר את האדם בתשובה, ואם אינו עושה כן ריבורח' מהשי"ת ע"י הרפואות הפסיד את המכוון אליו משמים, וח"ו ח"ו מי יודע מה יעבור עליו אחר שהשי"ת נתן לו תזכורת כואבת והוא 'ברח' ממנה.

הדעה הרווחת בין אנ"ש אינה כל כך פשוטה. כי הן אמת שמהרנית נהג כדברי הרמב"ן שאין ליראי ה' להביא הרופא אל ביתם. אבל מדברי רבינו מבואר להדיא שעיקר התנגדותו היתה משום שהרופאים אינם יודעים היטב ומקלקלים הרבה, כאשר תראה בעיניך מה שמבואר בשיחות הר"ן. ומה שכתב רבינו בלקו"ת תורה א' בענין רפואה בלחם ומים הוא כמבואר שם אינו מדרגת כל אחד.

ושוב ישלח לך ה' רפואה שלימה מן השמים. ונא ונא אם אפשר לזכותיני במצות אהבת ישראל ו'אהבת לרעך כמוך' יכתוב לי שמו ושם אמו ואזכה במצוות הנ"ל

וביותר ויותר הוא הראיה הפשוטה ששמעתי מהגרי"ם שליט"א שהרי בכוכבי אור כתב, שרבינו אמר שמי שאינו מחסן את בנו התינוק לפני חצי שנה נגד הפאקין [אבעבועות] הרי הוא שופך דמים. [ממחלה זו מתו באותם ימים מליוני אנשים] ואם אסור ללכת לרופאים איך אפשר לומר שמי שאינו הולך אליהם הוא שופך דמים ח"ו. אלא שבמה שהם יודעים בבירור, תרופה שמועילה בוודאות לא על זה נאמרו דברי רבינו.

שאלה: מאיפה יודעים שר' נתן סבר שדעת רבינו היה מטעם הרמב"ן, הרי בעלים לתרופה מכתב ג' כותב ת"ד בזה"ל 'אשר המה היו בעשוריו וקלקלו לעיניו ע"י רפואתם ב'יתר'. תשובה: את דעתו של רבי נתן לא למדתי ממכתב בודד או שנים, אלא יש סיפורים ומסורת על כך, כגון שכשהיה בבית המרחץ ומפני המים שהיו שם הוטב והוקל לו מעט מהחולי, ואח"כ כשראה שכן הוא נכנס שוב לשם רפואה, ואז אדרבה הסב לו הדבר צער. ועל זה אמר שבפעם

דלקת ריאות עד לפני כמה עשרות שנים היתה מיתה באופן וודאי. היום יש תרופות שמצילות מזה ואיך אפשר להורות, לאדם תמות ואל תתפא. אני זוכר לפני כארבעים

בדוקות ומנוסות כמו אנטיביוטיקה וכד', שאין כל זה שייך כלל למוחזר שם בשיחה הנ"ל, שלא היתה להם כלל וכלל תמונת מצב מדויקת, הם מעולם לא ידעו מה חסר בדם, או אם יש חיידקים כי לא היה להם כלים לכך.

כמו כן אדם שקיבל התקף לב רח"ל האם באמת דעת רבינו שאין לקרוא לרופא לעסוק ברפואתו, רק לתת לו לפנות מחנק במקרה של איבוד נשימה, או הקאה לתוך הריאה כפי שמצוי בענין זה כידוע, או מההתקף עצמו. מה שכן דומה או שייך לנוכח שם, הוא החלק של ניתוח תוצאות או כניסה לבעיה מורכבת שגם היום אם צריך להסתמך על שיקול הדעת שלהם הרי זה מצריך רחמי שמים מרובים.

וכל זה בודאי תלוי בגודל וחוק האמונה השלימה והבטחון שיש לאדם בהשי"ת, שאי אפשר תמיד להשוות ולהייב אחד לנהוג לפי מדרגתו של השני. ואגב על טיפולי שיניים¹ אמר רבי אברהם בר"ע שעל זה לא התכוון רבינו, כי זה כמו עבודתו של הסנדלר שמוציא ועוקר ומחורר ומנקה וכו'. עוד ידוע משם רבי אברהם שטרנהארץ שאמר בשם סבו [מוהרנ"ת], שללכת לרופא ולשאול איזה מאכל בריא ואיזה הוא מאכל המזיק שרי למישאל.

אקה שקיבלת מענה
אברהם יצחק

הראשונה מחמת שלא כיון לשם רפואה הוטב לו, אבל בפעם השניה כיון שכוונתו היתה כדרך רפואה הויק לו הדברי. וכן כמה מעשים כאלו.

ואגב, מה שהבאתי את דברי הרמב"ן כלל לא כתבתי שזו היתה שיטתו של מוהרנ"ת אלא הזכרתי את דבריו כדבר ידוע.

ולעצם הדבר כבר כתבתי שהיו כמה חילוקי דעות גם בין אנ"ש. ולמשל רבי לוי יצחק ע"ה עשה ניתוח על בקע שהיה לו עוד בחו"ל, ואז אמר 'אני לא אומר שרבינו מתיר זאת, אבל באופן יכולתי עוד לסבול את היסורים, ועכשיו אין בי כח לסבול אותם כי זה הציק לו מאוד.

אבל כפי פשטות הדברים עיקר הטעם המבואר בשיחה הידועה [שיחה ג' בשיחות הר"ן] היא חוסר ידיעתם של הרופאים, כי גם מה שכתב רבינו בלקוטי מוהר"ן תנינא בתורה העוסקת בענין הרפואה ודאי שצריך להיות בעל מדריגה גדולה לזה.

אך היום ישנם הרבה דברים בזורים מאוד שאינם תלויים כלל באומדנא של הרופא, או בחכמתו וריבוי ידיעתו כגון מה שיודעים ע"י בדיקות דם האם יש דלקת או ע"י משטח גרון, או ע"י בדיקות כמו א.ק.ג. וסי. טי. או אם. אר. אי. וישנם תרופות

3 ראה: ששי"ק ח"ג אות קכח - מהדורא הישנה.

4 ראה ששי"ק ח"ג אות תמו - מהדורא הישנה.